

KÖVÁRI ORSOLYA

PUHA FÁBÓL FARAGTÁK

Jordán Adélról

2002 nyarán a már Mácsai Pál vezénylete alatt, de még Madách Kamara néven működő színházban Dylan Thomast játszottak. Gálffi, Kiss Mari, Mácsai és tizennégy színinövendék, egy teljes osztály, Máté Gáboré, amelyről akkoriban a szokottnál többet lehetett hallani. *A mi erdőnk alján* jó előadás volt, a csapat szellem jegyében, tele energiával, és valóban szokatlanul sok ígéretes színművészetissel. Egyikük kilógott. Nem különb volt. Különbözött. A teste más nyelvet beszélt.

Jordán Adél közismerten színészgyerek. Lázár Kati és Jordán Tamás egyetlen lánya. A dinasztikus vonás itt nem lexikonadat, hanem mindent meghatározó körülmény. A színészgyerek nem években vagy tanévekben, hanem évadokban számol, logisztikai megfontolásból napi szinten köt ki a színházban iskola után, ha a helyzet úgy hozza – márpedig úgy hozza –, kelléktárakban írja a házi feladatait, társulati büfében étkezik, próbafolyamatok viszontagságait hallgatva, premierbankettek és filmbemutatók másnapjait szemlélve szocializálódik. Ha úgy dönt, követi a szülői mintát, útja magától értetődően vezet a színművészetire. Színésznek azonban színészcsaládban is születni kell – ami ritka, és brutális mázli. Az avatottság, az érintettség, bizonyos adottságok, veleszületettségek, érzékenységek, a szocializáció persze jelenthetnek lépéselőnyt, de a dolgok velejét tekintve: a nagy színész igazából kevesebbet képes átadni utódainak, mint egy jó közjegyző. Így a színész eleinte öntudatlan cipeli a terhet, amit a felmenő(k) pusztá léte jelent, majd az esetek többségében előbb vagy utóbb, ezért vagy azért valami fura diszkrepancia tisztességesen megszorongatja.

Jordán Adél, az más. Úgy nevelkedett a kaposvári színházban, mint Kipling embergyereke az indiai dzsungelben. Esetében az avatottság, az érintettség, az adottságok és a többi nem egyszerűen annyit jelent, hogy beleivódott a színház, hanem egyenesen azt, hogy nincs kapcsolata a színházon kívüli világgal. Ez nem modort jelent nála, nem extravaganciát, amint az sok színésznőre jellemző, nem érdektelenséget, türelmetlenséget vagy maníros tartózkodást az úgynevezett civil szférától. Jordán tényleg ízig-vérig színésznő. Egzotikum. Nem színészkedik, mégis mindenhol színész. Nem merül fel a kérdés vele kapcsolatban, hogy ez jó, vagy sem. Ez van. Más a hanghordozása, a lélegzetvétele, a tartása, máshogy feszülnek meg és ernyednek el az izmai. Másképp szenzibilis. Nem marad észrevétlen.

A színházban komfortos. Hétköznapi szépséghibája vonzó, a hátrány előnnyé válik. Minél idegenebb a darab nyelvezete, annál jobban passzol hozzá, minél különösebb a világa, annál otthonosabb benne, minél excentrikusabb a figura, annál inkább illik rá. Színészi alkata erőlködés nélkül bír el

meglehető teatralitást. Lehet szó Csehovról, Büchnerről, Calderónról, Lessingről, Pintérről, Vinnairól. A színház a természetes környezete.

Zsámbéki Gábor *Macbeth*jében pazar effekt boszorkányként. Gothárnál az *Ivanovék karácsonyában* dögös képzőművészeti elem: mókásan vágykeltő, önértetes tekintetű piros lasztextzsiráf. Pintér Bélánál (*A bajnokban*) másodállásban barnamedve. A nőies ügyességgel mozgatott ügyetlen állatbőr disszonanciájában fogalmazza meg Kosztyát. Felbecsülhetetlen színházi erény, hogy ha viccel, ha nem, humora van.

Amúgy a túlzó gesztusok nagy spilere. Hisztéria- és nyavalygásspecialista. Elsőrangú affekta, ami a közvélekedéssel ellentétben bravúr, ha jól csinálják – az őszinte öngúny a kulcs. Armandine (Feydeau: *A Hülyéje*), Feleség (Egressy Zoltán: *Portugál*). A *Csak szex és más semmi* című sikerfilm szerepért vonagló Sacija vérátömlesztéssel ért fel.

Jordán valódi sikere azonban, hogy a mélységek hiánya sem reklamálható az intenzitásában.

Ascher Tamás oroszainak alapembere (*Barbárok, Fényevők, Sirály, Háztűznéző*, beugrással az *Ivanov*), mindben olyan, mintha a megtestesített figurára faragták volna. Ascher pedig talán többet tud róla, mint ő saját magáról. Minden tökéletlensége tökéletesen helyre kerül kezei között.

Gogol *Háztűznéző*jében az eladósorba került Agafja Tyihonovna belső rettegését külsőséges megnyilvánulások kísérik. Erről az épelméjűnek nem nevezhető, pánikrohamokban ki-kitörő nőről valóságos módon, az események sodrában valahogy mégis az derül ki, hogy nagyon is ép érzésű. Közben látszólag normálisnak tekinti a történéseket, és csak döntésképtelensége kínozza, minden porcikája visítja, hogy itt valami nem stimmel. Kínos egyszerűsége mulattatóan összetett.

Mint Orsina grófnő, az *Emília Galotti* frissen leselejtezett hercegi szeretője a szellemiségében, intelligenciájában környezetét felülmúló nő magányának bugyraiban kalauzol. És Jordán itt kétséget kizáróan megmutatja, hogy buta nőnél már csak egyet játszik meggyőzőbben, igazán okosat. Sebzettsége fájdalmas. Festményként lép színre először, de végig

olyan, akár egy portré, amely nem engedi tovább az embert, megbabonáz, amelynek titka van, a szemlélődő mégsem a festőről, hanem a nőről akar mindent megtudni. Nem mellelesleg pokolian passzol Izsák Lili mennyei díszletébe.

Ugyanebben az évadban az *Emilia Galottit* jegyző Fehér Balázs Benő mellett más vonatkozásban, de Pintér Béla is különleges, nagy formátumú és kétségbeesően magányos nőt oszt Jordánra. Julcsi hivatásos sportoló, bajnok és leszbikus az elhíresült Puccini-átiratban. Jordán nem a nőt gyúrja maszkulinná, és nem nőies férfit formál. Lelkében a nő a férfit, a férfi a nőt kutatja, nincs tusa a kettő között, csendesesen, szépen, magányosan élnek benne egymás mellett. Ettől vonzó női, de kevésbé férfiszemmel. Fazonja nemek, rútsága szépség feletti.

Második közös munkájukban Pintér már nem szerepet oszt rá, hanem szerepet ír neki. Tordán Léda erdélyi színésznőt játssza az *Ascher Tamás Háromszéken* című darabjában, amelynek főszereplője papíron Máté Gábor, Fekete Ernő alakításában. Pintér két hőst alkot. Fekete Ernő Máté Gáboránál a fatalitáson, a történéseknek való tulajdonképpeni kiszolgáltatottságon van a hangsúly, és a megsemmisülés elkerülésén. Jordán Lédája viszont tragikus hős, vesztét magában hordott végzete idézi elő.

Jordán teste e végzetszerűséget már az első jelenetsorban kommunikálja. Léda Tatjana-jelmez gyanánt hosszú, fehér ruhában jelenik meg. A szikár, izmos végtagok, a csontos arc, a karakteres orr, az erőteljes hang, ez a sokféle szilárdság, a szálfagyenyesség apró lágyaságokkal, tétovaságokkal, jóságokkal tűzdelve észrevétlenül olvad valami minden ízében tiszta, gyámolítandó, s így pusztulásra ítélt jelenségre.

Pintér alakjai rendkívül szórakoztatóan reprezentálják azt a mára már évszázados drámatörténeti tendenciát, amelyet az eredendően példázatértékkel bíró „hős” mitikus deklasszalódása jellemez. Jordán rezonál Pintér humorára, morálisan csipetnyit relatív Lédája vicces, de nem válik nevetségessé, tragédiája átélhető.

Ez a színházról a színházban dolog, a teatralitás négyzetre emelése csodálatos játék az illúzióval, és ezt a játékot Jordán nagyon érti. Nem erőltet saját értelmezést szövegeire, és nem operál privát érzéseivel. Úgy lélegzi be a nyelvjárást Tordán Lédát, mint anno a színház szagát. Masztixszal együtt. Hozza az illúzió illúzióját. Tobzódás és önuralom robbanékony vegyületét. Messze elkerüli az Arkagyinák egész sorában tanulmányozható kliséit, önmaga félreértelmezett paródiáját. Kevés szerep árul el többet egy színésznő kvalitásairól, mint amikor színésznőt játszik.

Jordánnak amúgy sajátos a színészi attitűdje. Nem a közönségnek vagy a közönséggel, hanem a rendezővel játszik. Nem tekintélyelvűség vagy túlgondolt partnerség, hanem megkérdőjelezetlen, feltétlen bizalom mozgatja e viszonyt. És Jordán álomalapanyag. Puha fából faragták. Munkálhatóból, karcolatból, könnyen hasadóból. Figyelmes és szorgalmas.

A főiskola után Egerbe szerződött Csizmadia Tibor. Aztán 2006-ban, Szandtner Anna kiválása apropóján hazatér. Nem Kaposvárra, hanem a Katonába. Azok közé, akik felnevelték, illetve azok közé, akiket kinevelték azok, akik őt is nevelték. Színészt választ társául, Keresztes Tamást, akinek ebben az egyre hangosabb világban, voltaképpeni hangzavarban meg sem kell szólalnia ahhoz, hogy hatást keltsen, nem is akármilyet. És ha ez nem volna elég, majd minden előadásban együtt játszanak. Első blikkre Jordán kétségkívül anyja lánya.

Temperamentumában ott van Lázár vadsága, elementaritása, kiszakadni készülő lelke, a meggyőződés, hogy nagyon forrón eszik a kását, mozdulataiban viszont ott van apja elegáns nyugalma, játékos lazasága, kikacsintó iróniája.

Jordán Adélnak nincs bizonyítási kényszere, nincs indíttatása arra, hogy megmutassa, ő mindent ért, érez, és végképp nem tocsog abban, hogy művész. Rég meghasonlott volna. Amikor kislánként megkérdezték tőle, mi szeretne lenni, azt felelte, csoportos szereplő Kaposváron. A csapatjáték iránti vágy hajtotta a főszerepekig.

Azért játszik, mert él.